

ESIMENE MAAILMASÕDA JA EESTI

VÄLISMINISTEERIUM

IMPEERIUMIDE KOKKUVARISEMINE JA RAHVUSRIIKIDE LOOMINE

Maailmasõja tähtsaimaks tulemuseks nii eestlaste kui ka mitmete teiste Ida-Euroopa rahvaste jaoks oli impeeriumide kokkuvarisemine, mis tegi võimalikuks uute rahvusriikide loomise. Eesti alustas järkjärgulist liikumist omariikluse poole vahetult pärast Veebruarirevolutsiooni, saavutades 1917. aasta kevadel autonoomia Venemaa koosseisus ning seades järgmiseks sihiks võrdõigusliku Eesti osariigi loodavas Venemaa föderatsioonis. Samal sügisel sundisid Vene riikluse katastroofiline nõrgenemine ja sellega kaasnenud Saksa vägede sissetungiohu järsk kasv, aga samal või rohkemalgi määral ka bolševike vägivaldne riigipööre rahvusmeelseid poliitikuid mõtlema Eesti lahkulöömisele Venemaast, et anda eestlastele võimalus realiseerida rahvaste enesemääramisõigus ning otsustada ise oma rahva ja kodumaa tulevase saatuse üle.

I MS LÕPP ANDIS VÕIMALUSE KA EESTI VABARIIGI ÜLESEHITAMISEKS

Alanud protsess tipnes Eesti Vabariigi väljakuulutamisega 24. veebruaril 1918 ning ehkki sellele järgnenud Saksa okupatsiooni kestel keeldusid võõrvõimud Eesti iseseisvust tunnustamast, ootas õiguslikult jätkuvalt olemasolev Eesti riik üksnes maailmasõja lõpplahendust, et varjusurmast väljuda. 11. novembril 1918 alustas Eesti ajutine valitsus omariikluse üles ehitamist.

ILMA EUROOPA RIIKIDE TUNNUSTUSE JA TOETA POLNUKS EESTI VABARIIGI PÜSIMAJÄÄMINE MÕELDAV

Selleks ajaks olid eestlased leidnud demokraatlikest riikidest toetust oma taotlustele. 1918. aasta mais tunnustasid Suurbritannia, Prantsusmaa ja Itaalia Eesti maanõukogu „tegelikult (de facto) iseseisva asutusena“. Tõsi, tunnustus oli ajutine ja lõpliku otsuse Eesti iseseisvuse üle pidi langetama tulevane rahukongress. Sellele vaatamata võtsid London ja Pariis vastu „Eesti ajutise valitsuse poolametlikud

diplomaatilised esindajad“, kes alustasid tööd Eesti olukorra ja püüdluste tutvustamiseks ning vastsele riigile sõprade võitmiseks. Ilma maailma demokraatiata polnuks Eesti Vabariigi püsijäämine mõeldav.

Rindele minejad Koerus 1914. aasta suvel.
FOTO: Järvamaa muuseum

I MS-s OSALES LIGI 100 000 EESTLAST, LANGES IGA KÜMNES EHK LIGI 10 000 MEEST

Esimeses maailmasõjas osales Vene armee koosseisus ligi 100 000 eestlast. Eestlased, nagu teisedki Venemaa vähemusrahvused, paisati laiali erinevatesse väekoondistesse ning tegid kaasa kõik suuremad operatsioonid – peaaesjalikult Saksamaa ja Austria-Ungari vägede vastu Idarindel, kuid ka Türgi vägede vastu Kaukaasias ning Vene ekspeditsioonikorpuse ridades koguni Prantsusmaal ja Makedoonias. Hinnanguliselt hukkus või jäi teadmata kadunuks iga kümnes sõtta kaasatud mees. Ligi 10 000 lühikese ajavahemiku jooksul kaotatud inimelu oli kõigest ühemiljonilise eesti rahva jaoks ülimalt ränk löök.

I MS-s OMANDATUD OSKUSED AITASID VABADUSSÕJAS JA EESTI VABARIIGI ÜLESEHITUSTÖÖS

Osalemine maailmasõjas tõi eestlastele siiski ka kasu. Kümned tuhanded mehed omandasid sõjalised oskused ja lahingukogemused, mida läks hädasti vaja maailmasõjale vahetult järgnenud Eesti Vabadussõjas (1918–20), kus tuli relva jõul kaitsta vastset omariiklust. Lisaks sellele kasvas sõja aastail

plahvatuslikult eesti soost ohvitseride arv. Kui sõja eel teenis Vene armees umbes kakssada eestlasest ohvitseri, siis **sõja lõpuks omandas ohvitserikoolituse kuni 3000 eestlast**. Just need mehed andsid olulise panuse võidu saavutamisele Vabadussõjas ning osalesid juhtivalt oma riigi ülesehitustöös.

1917. aastal, pärast Veebruarirevolutsiooni, osutus võimalikuks koondada eestlastest sõjamehi kodumaale, kus neist moodustati **eesti rahvusväeosad Vene armee koosseisus**. Rahvuslikul eesti diviisil ei tulnud küll enam võidelda Suure sõja rinnetel, küll aga **aitasid rahvusväeosad 1918. aasta veebruaris otsustavalt kaasa Eesti Vabariigi sünnile**, võttes Saksa vägede eest taanduvatelt bolševikelt võimu üle ja taastades demokraatlikult valitud omavalitsusasutusi.

Maailmasõja lõpuperioodil langes Eesti Saksamaa okupatsiooni alla. Saksa väed hõivasid Lääne-Eesti saared 1917. aasta oktoobris ja Eesti mandriosa 1918. aasta veebruaris. Kuna Vene armee oli revolutsiooni läbi muutunud selleks ajaks peaaegu võitlusvõimetuks ega suutnud avaldada sakslastele vastupanu, siis pääses Eesti suurtest purustustest ja ohvritest tsiviilelanike seas. Küll aga kahjustas nii Vene võimude poolt käivitatud mastapne evakuatsioon kui ka järgnenud Saksa okupatsioon Eesti majanduspotentsiaali ning sõja lõppedes seisid eestlased silmitsi näljahädaga.

I MS ON OLNUD EESTI AJALOOS OMA RIIGI LOOMISE JA VABADUSSÕJA VARJUS, KUID MITTE KUNAGI UNUSTATUD

Eesti ajaloos on Esimene maailmasõda jäänud sellega kaasnenud ja järgnenud pöördeliste sündmuste – oma riigi loomine ja selle kaitsmine Vabadussõjas – varju. Kuid maailmasõja ohvreid ei ole unustatud ning

Esimesest Maailmasõjast osavõtnud kõige pikem sõdur Juhan Riimann (204 cm) Pilstvere kihelkonnast ja kõige lühem sõdur Juhan Päiel (109 cm) Tarvastu vallast. Tegemist on postkaardiga, mille müügitulu läks Punasele Ristile.
FOTO: Rahvusarhiiv

1920.-30. aastatel püstitati pea kõikidesse kihelkonnakeskustesse mälestussambad, mis olid pühendatud nii maailmasõjas kui ka Vabadussõjas langenutele. Enamik neist mälestusmärkidest hävitati Nõukogude okupatsiooni ajal, kuid on nüüdseks taastatud. **11. novembril 2018, maailmasõja lõppemise 100. aastapäeval, tõmbab aga Rahvusarhiiv pidulikult joone alla neli aastat väldanud ühisloome projektile „Eestlased Esimeses maailmasõjas“**, mille käigus tegid 230 vabatahtlikku digitaalselt kättesaadavaks seni vaid arhiivisäilikes peitunud Suures sõjas osalenud eestlaste isikuandmed.

Lisainfo:

- [Rahvusarhiiv](#)